

NORSKO

ZÁKLADNÍ ÚDAJE

Rozloha: 110.372 km²

Počet obyvatel: 7.100.000 (2019)

TYP STÁTU

Unitární stát; parlamentní monarchie; oficiální hlavou státu je král Harald V.

Moc zákonodárnou má ve svých rukách dvoukomorový parlament Storting, který je volen na 4 roky; počet křesel ve Stortingu se změnil ze 114 křesel v roce 1882 na 169 křesel v roce 2005; fungování Stortingu je blíže upraveno [Jednacím řádem Parlamentu](#), který doplňuje Ústavu a má velký význam pro legislativní proces. Moc výkonnou vykonává vláda v čele s premiérem.

Od 2009 se Norsko umísťuje na první příčce žebříčku indexu lidského rozvoje; dle indexu demokracie má Norsko nejkvalitnější demokracii na světě. (viz publikace „*OECD Country Profiles*“)

PRÁVNÍ ZÁKLAD DĚLBY MOCI

Dělba moci je zakotvena v [Ústavě](#), která byla vyhlášena v roce 1814 a jedná se tak o jednu z nejstarších psaných ústav světa; Ústava rozděluje moc mezi krále, vládu, parlament a Nejvyšší soud.

PRÁVNÍ ZÁKLAD FUNGOVÁNÍ VLÁDY A ROZDĚLENÍ KOMPETENCÍ

(ústava, ústavní zákon, běžný zákon, podzákonný předpis, interní vládní předpis, neformální zvyklosti)

Exekutivní pravomoc je sdílena norským **králem** a norskou vládou. Pravomoci panovníka jsou ale velmi omezené a je proto hlavně reprezentantem norské státnosti. Dle Ústavy je představitelem a šířitelem náboženství; na základě svého uvážení může odvolat premiéra a členy vlády poté, co si vyslechl stanovisko vlády; může odvolávat vyšší úředníky ministerstev, vlády nebo v diplomatické a konzulární službě, nejvyšší civilní a církevní úředníky, velitele pluků, velitele pevností a důstojníky válečných lodí. Král ve většině případů potřebuje kontrasignaci premiéra nebo dalšího ministra.

Větší exekutivní pravomoci má **vláda**. Dle Ústavy si vládu vybírá sám král z norských občanů, kteří mají právo volit. Vláda se skládá z předsedy vlády (premiéra) a nejméně ze sedmi dalších členů. Fakticky ovšem král formálně pověří sestavením vlády „osobu reprezentující většinu v Parlamentu“, a to královským usnesením; tato osoba se následně stane premiérem a vybere členy své vlády. Za výjimečných okolností může král svolat do vlády i nečleny, další občany Norska. Neexistují žádná psaná či nepsaná pravidla, jimiž by se sestavování vlády mělo řídit, nicméně **na určité aspekty je zpravidla brán zřetel** (např. genderová, geografická či věková vyváženost ministrů).

Politický systém je nastaven takovým způsobem, že **Parlament má převahu moci nad vládou**. Je to dáno tím, že v Norsku je historicky daná tradice menšinových vlád, které se spoléhají na podporu Parlamentu (formálně neexistuje hlasování o důvěře). Pozice Parlamentu byla ještě více posílena v roce 2007, kdy bylo novelizací zavedeno právo Parlamentu vyslovit vládě nedůvěru, a to nadpoloviční většinou všech přítomných členů.

Ústavní praxe dala vzniknout několika obecným pravidlům pro změnu vlády. Prvním je, že země nikdy nebyla bez vlády. Druhé pravidlo je takové, že král neschválí žádost vlády o rezignaci, dokud nebude současně jmenována nová vláda.

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

MINISTERSTVO VNITRA
ČESKÉ REPUBLIKY

Výstup vznikl v rámci projektu „Implementační jednotka Strategického rámce rozvoje veřejné správy České republiky pro období 2014 – 2020“, reg. č. CZ.03.4.74/0.0/0.0/15_019/0000125. Projekt je spolufinancován z prostředků Evropské unie, Evropského sociálního fondu.

Dle Ústavy vláda přijímá rozhodnutí kolegiálně za celek, nikoli pouze ministr sám za sebe. Je ale dáno, v jakých záležitostech ministr rozhoduje sám (např. předkládání návrhů a zpráv Stortingu).

Nejdůležitější politické diskuse vlády se odehrávají v rámci konferencí, které se většinou uskutečňují jednou až dvakrát týdně (většinou ve čtvrtek); nejsou upraveny ani Ústavou, ani jinými právními předpisy. Vláda na nich nemůže činit formální rozhodnutí, ale výsledky diskusí jsou spíše politicky závazné. Ještě před samotným konáním konferencí a po jednáních vlády se konají pracovní obědy vlády, na kterých mají členové možnost neformálně prodiskutovat potřebné otázky, ještě než se otevřou diskuse na formálním jednání vlády.

Prvním bodem programu jsou přípravy na páteční jednání vlády. Dále mohou sloužit mj. k řešení sporů mezi ministerstvy. Zpravidla se na nich řeší otázky spojené se značnými finančními a administrativními dopady; kontroverzní otázky a otázky, které vyvolávají spory mezi ministry. Na konferencích se řeší otázky nejvyšší důležitosti, aby se tímto prostřednictvím rozšířil prostor pro diskusi a zvýšila se pravděpodobnost, že vláda dospěje ke společnému závěru na samotném jednání vlády.

Každý problém diskutovaný na konferenci je nejprve představen ministrům prostřednictvím dvou až třístránkového memoranda. Všichni ministři, kterých se daná agenda bezprostředně týká, jsou informováni ještě před konáním konferencí a mají možnost se písemně vyjádřit (ještě před konferencí je tedy zřejmé, zda existuje politická podpora či nikoli). Memoranda jsou předem poskytována také Kanceláři premiéra. Premiér se ale k memorandům nevyjadřuje, aby neovlivnil rozhodnutí ostatních členů vlády.

Typicky se hodně času věnuje diskusím o ročním rozpočtu. Obecný rámec rozpočtu se vytváří na březnové rozpočtové konferenci. O finálním rozpočtu se rozhoduje na přelomu srpna/září, aby ho bylo možné předložit na začátku října Stortingu.

POSTAVENÍ PREMIÉRA

(popis hlavních kompetencí, vztah k prezidentovi, k ministrům)

Premiérem se nemusí stát šéf vítězné strany ve volbách. Mnohem důležitější je kritérium, aby osoba premiéra byla schopná sestavit funkční a stabilní vládu; musí to být osoba disponující všeobecnou důvěrou a členové Parlamentu se na osobě premiéra musí konsensuálně shodovat. Například v roce 1965 a 1989 vyhrála volby Strana práce, ale v roce 1965 se premiérem stal předseda Strany středu a v roce 1989 zástupce Konzervativní strany. Toto je klíčové kritérium, které umožňuje trvání a efektivní fungování menšinových vlád.

MINISTERSTVA, MINISTŘI

(jak je stanoven počet ministerstev a ministrů, zda existují tzv. ministři bez portfeje, poradní orgány vlády)

V Norsku je [15 ministerstev](#), z nichž čtyři ministerstva (Ministerstvo lokálního vládnutí a modernizace; Ministerstvo vzdělávání a výzkumu; Ministerstvo průmyslu, obchodu a rybolovu; Ministerstvo zahraničí) mají dva ministry, kteří ale v zásadě nemají překrývající se oblasti.

Ministerstva se zřizují a ruší prostřednictvím samostatných právních předpisů. Např. [právní předpis zrušení ministerstva průmyslu a zřízení ministerstva obchodu a průmyslu](#). V rámci tohoto právního předpisu jsou rovněž ministerstvu přiděleny kompetence.

Kompetence jsou jednotlivým ministerstvům přidělovány v rámci přijetí nového zákona. Např. [právní předpis o delegování v souvislosti se vstupem zákona o veřejné správě v platnost](#).

SPOLUPRÁCE MEZI MINISTERSTVY

(právní základ, praktická realizace, možnosti vynucení)

Spolupráce ministerstev probíhá v rámci již zmíněných **konferencí**, které se konají před zasedáním vlády, a které slouží mj. k diskusi o otázkách, na kterých neexistuje shoda mezi ministerstvy. Jejich cílem je najít shodu v rámci resortů, aby bylo možné na jednání vlády přijmout kolektivní rozhodnutí.

VZTAH K ÚZEMNÍ SAMOSPRÁVĚ

(která/é centrální instituce mají koordinační úlohu, jakým způsobem ji vykonávají, zda existuje spojený či rozdělený model, zda existují dekoncentrované státní orgány v území)

Území Norska se člení na **11 krajů**; v každém kraji je král reprezentován guvernérem. Dále existuje celkem 356 obcí, **96 sídel se statutem města** a dvě zámořská teritoria a tři arktická území. Norský systém je založen na **částečně decentralizaci moci** a jejím **dílčím přenesením** na menší samosprávné a lokální celky. Existují celkem tři úrovně vládnutí: **národní – regionální – lokální**.

REGIONY

Od druhé světové války byla posilována pozice regionů díky snahám o decentralizaci moci. Z důvodu nátlaku zájmových skupin v 90. letech došlo ke změně, kdy bylo regionům odebráno právo dohlížet na hospodářskou politiku v regionu, které přešlo do kompetencí centrální vlády. Tato změna se dotkla hlavně možnosti vytvářet svůj rozpočet a rozhodovat o svých lidských zdrojích. Kromě toho byly přesunuty pod centrální správu i agendy nemocnic a lékařské práce. Od roku 2000 přešly do pravomocí regionů oblasti dopravy a vyššího vzdělávání.

V návaznosti na změny v postavení regionů proběhla reforma regionů, která je platná od roku 2020 a jejím cílem byla redukce počtu regionů z původních 19 na současných 11.

LOKÁLNÍ ÚROVEŇ

V posledních desetiletích se objevuje trend, kdy je většina oblastí spadajících do působnosti obcí pod kontrolou centrální moci. Tento vývoj souvisí s rozvojem norského welfare státu, který vznikl po druhé světové válce. Obce se v této době staly nástrojem distribuce blahobytu mezi občany. Do jejich kompetencí se zařadily oblasti jako dohled nad nižším školstvím, ambulantní lékařská péče, předškolní děti, penzisté a distribuce asistenční pomoci mezi nemohoucí. Od počátku byly i tyto oblasti řízeny centrální vládou, ale aktivity často vycházely i z obcí samotných. Postupně se kontrola centrální správy zvyšovala, a to i do oblastí, které byly ve výlučných kompetencích lokálních orgánů. Smyslem tohoto omezování kompetencí bylo to, aby se stát blahobytu šířil ve všech oblastech země **ve stejné míře a podle stejných pravidel**.

Norsko je tedy zemí s jen **částečně decentralizovaným** státním aparátem; státní správa na regionální a lokální úrovni spravuje široké spektrum oblastí. Oblasti školství a vzdělávání; péče o mládež a staré osoby; základní lékařská péče jsou nižším úrovním státní správy nařizovány ke správě z centra. Oblastí, která není centrem kontrolována, je hlavně oblast **volnočasových aktivit pro všechny věkové skupiny**. Většina rozhodnutí tedy zůstává ve výhradním držení vlády a výrazná převaha pravomocí a kompetencí zůstává v rukou centra.

Základní fungování samosprávy je určeno [zákonem](#) – [Local Government Act \(1992\)](#). Zákon lokálního vládnutí mj. popisuje strukturu lokální vlády; územní plánování; orgány místní správy; financování; zadluženost; kontrolní mechanismy ze strany centra; meziobecní spolupráci.

VZTAH K MODERNÍM TRENDŮM

(digitalizace, inovace, věda a výzkum – které instituce a jak je vykonávají)

Norsko se vyskytuje na předních příčkách, co se týče rozvoje digitálních technologií, používání moderních technologií, otevřených dat apod. Digitalizace je pro norskou vládu jedna z nejvyšších priorit. I když Norsko není členem EU, tak je členem evropského Digital Single Market.

Tato agenda spadá pod **Ministerstvo lokálního vládnutí a modernizace¹**, které má dva ministry. Jednoho ministra lokálního vládnutí a modernizace, druhého ministra regionálního rozvoje a digitalizace. V rámci ministerstva byla v roce 2020 vytvořena **Norská agentura pro digitalizaci**. Tato agentura má být předním nástrojem norské vlády pro rychlejší a koordinovanější digitalizaci norského veřejného sektoru.

NORWAY DIGITAL

Tato organizace byla vytvořena v roce 2005; v současnosti je zapojeno 600 subjektů (více než 400 municipalit; všechny okresní úřady; 130 veřejných elektrárenských společností; 50 národních veřejných služeb a orgánů včetně všech ministerstev). Účast v organizaci je upravena smlouvou; platí se roční poplatek; účastníci souhlasí se sdílením jejich dat ve společném technickém rozhraní a ve společných standardech. Účastníci mají navzájem právo na různá data, která vlastní všichni členové.

ALTINN PLATFORMA

Jedná se o internetový portál vytvořený pro výměnu informací s podniky, veřejnými agenturami a fyzickými osobami. Jeho prostřednictvím lze mj. vyplňovat digitalizované formuláře a dotazníky; načítat data z veřejných registrů; využívat digitální poštu pro podniky a další. Konkrétně např. guvernéri hrabství v Norsku přecházejí na zasílání dopisů digitálně prostřednictvím tohoto portálu. Zákazníci banky žádající o půjčku mohou svým souhlasem dát bance povolení získat jejich daňové přiznání a výplatní listy prostřednictvím této platformy. Občané dostávají sms zprávou přes tuto platformu na vědomí, že jejich daňové vyrovnaní je k dispozici.

AGENTURY

(zda jsou zřizovány agentury k zajištění plnění úkolů na centrální úrovni, zda jsou součástí ministerstev nebo stojí nezávisle mimo strukturu vlády, kolik jich je)

Veřejné agentury jsou státem kontrolované organizace, které jednají nezávisle (tj. činí rozhodnutí nebo předkládají návrhy vlastním jménem, nikoli jménem ministra) a provádějí vládní politiku. V Norsku mají dlouhou historii – jejich počátky sahají až do 50. let 19. století, kdy byly vytvářeny první agentury v oblasti komunikace.

V 50. letech 20. století vláda představila nové principy struktury agentur, což způsobilo, že se počet nezávislých veřejných agentur zvýšil. Hlavní myšlenkou této reformy bylo, že se na agentury budou přesouvat hlavně technické záležitosti, které se rutinně opakují a plánování a vytváření politik zůstane v kompetenci jednotlivých ministerstev.

Nárůst počtu agentur se zpomalil v 70. letech. V posledních dekadách probíhá proces strukturální devoluce centrální vlády – v roce 2003 představila vláda parlamentu [white paper](#), který navrhoval, aby se zvýšila nezávislost agentur na ministerstvech a právně se to ukotvilo. Nakonec tento návrh nebyl přijat s tím, že se to má řešit operativně případ od případu. K výrazné změně v pozici veřejných agentur tedy doposud nedošlo.

Veřejné agentury jsou vytvářené pod ministerstvy. Pracují v nich úředníci; podléhají veřejnému právu; většinou jsou financovány ze státního rozpočtu. Jsou vytvářeny jako etater (součást členění veřejné správy, která je odpovědná za nějakou zvláštní agendu). V současnosti existuje celkem [159 veřejných agentur](#) (např. Ombudsman pro děti v Norsku; Norská agentura pro zajišťování kvality ve vzdělávání; Norská agentura pro klima a znečištění).

Ministerstva kontrolují hlavně policy decisions, ale nedávají jim konkrétní příkazy; ministr má zakázáno intervenovat do každodenního chodu agentur nebo zasahovat do konkrétních případů. Ministr je obvykle odvolacím orgánem pro některá rozhodnutí. Veřejné agentury mají určitou míru autonomie, většinou co se týče otázek personálních, finančních a řízení. V ostatních otázkách podléhají rozhodnutím vlády.

Jako podkategorie veřejných agentur existují **REGULAČNÍ AGENTURY**, jejímž cílem je kontrolovat tržní fungování, zajišťovat spravedlivou hospodářskou soutěž, chránit spotřebitele a občany prostřednictvím vedení a implementace regulací. Regulaci provádějí pomocí své přenesené regulační pravomoci, zdrojů a odpovědnosti. Obecně mají větší autonomii než veřejné agentury.

Veřejné agentury působí také na **lokální úrovni**. Počet takových agentur roste (v roce 1997 jich bylo 850 a v roce 2008 již 2552). Působí v mnoha oblastech (např. správa majetku; dodávky elektřiny, vody a plynu; zdravotní a sociální služby...). Většina z nich jsou **společnosti s ručením omezeným**, což jsou autonomní, právně nezávislé jednotky; bývají členěné a jednoúčelové; mohou zbankrotovat. Další formou je **městská společnost**, která má vnitřní autonomii; je oddělená od běžných obecních činností, ale právně neoddělená od obce; nemůže zbankrotovat. Konečně třetí formou je **meziobecní společnost**, jejímž cílem je usnadnit meziměstskou spolupráci a uspořit; řídí se zvláštním zákonem; je právně a strukturálně oddělena od místní rady.

DOPLŇUJÍCÍ INFORMACE

Pro **změnu ústavního zákona / Ústavy** je potřeba souhlas Parlamentu jako celku na společném zasedání obou komor. Parlament musí změnu odsouhlasit 2/3 většinou. Následně musí být vyhlášeny volby a musí být sestaven nový Parlament, který o změně ústavního zákona / Ústavy znovu hlasuje a pro akceptování je potřeba 2/3 většina všech zákonodárců. Mezikrokem voleb je dosaženo respektování menšinového práva.

Poznámka:

¹ V rámci ministerstva lokálního vládnutí a modernizace funguje mj. **odbor veřejné správy**, který je odpovědný za širokou oblast agend. Jeho hlavním úkolem je provádět každodenní provoz ministerstva, řádné personální řízení a politika; zajišťuje uspokojivé plnění hlavních úkolů ministerstva (např. koordinace a práce na rozpočtu vlády). Odbor hraje důležitou roli při zajišťování toho, aby ministerstvo bylo atraktivním a konkurenceschopným pracovištěm, které přijímá a udržuje kompetentní zaměstnance a poskytuje příležitosti pro profesionální rozvoj.

Odbor místní správy vykonává mj. *agendu financování místní správy* (odbor rozděluje výnosy mezi městské a krajské úřady prostřednictvím rozvoje a provozu systému příjmů na úrovni místní správy; vykonává práce na celkovém rozpočtovém rámci pro sektor místní správy v souladu se státním rozpočtem; vývoj právního rámce, pokynů a monitorovacího systému v oblasti finančního řízení ze strany obecních a krajských úřadů); *agendu koordinace vládních opatření týkajících se obecních a krajských úřadů* (odbor hodnotí úkoly svěřené sektoru místní správy ve vztahu k jeho finančním zdrojům; odbor posuzuje, zda opatření ústřední vlády ovlivňující kraje a obce jsou v souladu s obecnými pokyny pro rozdělení odpovědnosti mezi různé správní úrovně a se zásadami pro řízení tohoto sektoru ústřední vládou); *agendu obnovy v sektoru místní správy* (odbor koordinuje práci vlády na obnově místní správy, která zahrnuje zajištění dobrých rámcových podmínek a většího manévrovacího prostoru pro místní orgány a jejich podporu v jejich úsilí poskytovat služby občanům a posilovat místní demokracii); *agendu obecní a krajské legislativy a voleb* (odbor odpovídá za vývoj legislativy místní správy, výklad zákona o místní správě a dalších zákonů, dále se zabývá záležitostmi týkajícími se vztahu mezi legislativou místní správy a legislativou pro konkrétní účely a dalšími právními předpisy, které se vztahují na obce a okresy – např. zákon o veřejné správě nebo zákon o svobodě informací); dalším úkolem odboru je stanovení obecních a krajských hranic a celková organizace voleb do celostátní a místní samosprávy); *agendu konzultace mezi ústřední vládou a místní samosprávou* (odbor koordinuje konzultace mezi ústřední vládou a místní správou); odbor dále odpovídá za *národní registrační a informační systém KOSTRA*, který poskytuje informace o využívání zdrojů obecními a krajskými úřady.

Foto: Královský palác v Oslu, Norsko; pixabay.com

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

MINISTERSTVO VNITRA
ČESKÉ REPUBLIKY

Výstup vznikl v rámci projektu „Implementační jednotka Strategického rámce rozvoje veřejné správy České republiky pro období 2014 – 2020“, reg. č. CZ.03.4.74/0.0/0.0/15_019/0000125. Projekt je spolufinancován z prostředků Evropské unie, Evropského sociálního fondu.